

Східне поле

Оксана Єфіменко

Знайомтеся з ще однією лауреаткою літературної премії «Смолоскип» за цей рік. Оксана Єфіменко, харків'янка (схоже, місцева поетична школа знову набирає публічних обертів після деякого затишшя), народилася 1988 року, засновниця творчого об'єднання «Листи на бетонних стінах». Її верлібри наповнені багатозначних образів і метафор, але, попри те, легкі та повітряні. У цих віршах багато магії та оживлення об'єктів, що раніше могли здаватися бездушними. А ще – несподівано широкий лексичний «басейн»...

Ти вікно розвернула до іншого світлого боку.
Колисається згадка про тебе в далекому синьому морі,
що така ж пустовина, тільки більша, ймовірно, і мокра.

Вперше за довго

Березневий холод тулиться до колін,
немов закудланий кіт:
приголуб-но, ніби маєш рятувати,
ніби зустріч така доречна і довга.
Аж занадто, аби звикнути
до шипіння під шкірою віття
і забути про мінучість барнавих клінів
над горизонтом.
Я майже зрозуміла мову
води, яка скрізь казкова
і дошкульна водночас.
Тінь падає зі сходів,
ламається і розпадається в імлі –
розчиняється у останніх числах,
бороти бажання теплоти
– вперше за довго – я здатна й до більшого,
проте ледве наважуюся торкнутися пальцями
металева поруччя.
А під вікном муркоче сніг,
лягає у свій останній сон
під обережне колисання мряки.

Не лякай це пустище окликом,
бо бджола не знайде золотушник,
заблукає відлунням кажан, і земля обернеться на глину.
Не клич його, жінко, бо знайде твій голос лиш воду,
лише сіль, лише цвіль
на старезних потрухлих колодах.
Східне поле гойдає покоєм, годує погорду,
розполохане вітром і небом, засміченим сьайвом,
що не має світила ні в добру, ні в яку погоду,
а лише-но полуду з гори і до сірого куту.
Не гукай його, жінко,
бо знайде твій голос облуду,
і повернеться каменем радше, ніж птахом,
і впаде. Східне поле,
що любиш, ховає у травах отруту,
це хтось тут залишив
дух своєї вже збутої втрати.
Бачиш, поле твоє золотаве закрилося синню –
то не тінь, то не морок, чи це море тут розлилося?
Море кліпає оком, сліпучим, далеким і пильним.
Шепочи довгим хвилям тепер що завгодно, як хочеш –
це лиш пам'ять гойдається в полі твоєму під ночі.
Де ж душа цих просторів, що обрїй згострили ворожий?

Здалеку

Вогкий лискучий батіг розтяв синяве поле навпіл.
Цей пейзаж не змовить зайвого,
начинивши спухлий простір
пустим доводом дощу.
Тягне холодом і землею.
Розлогою глухотою повен слух,
закоркований позіхом;
пам'ять – непроминальним прислівником.
Скоро.
Мої груди замліли від бажання
вдихнути
душу в старий наївний вигад.
Він привів сюди мене.
він привів дивну людину
з лункою тугою між ребер.
Ребрована огорожа ховає старі
гримкі ймена,
зумисне затримані в безрїк
на цій захмареній пустці.
Уздовж чорного смажного розтину
квітнуть волошки
і п'ють,
доки я проминаю.
Здалеку вертається мій дїм.

Кілька годин

Вулиця мовчить
теплом, яке втратило чимало крові,
чїмїмсь таємними кроками за рогом,
терпким першим подихом чорних стовбурів.
Гляди, як раптом важкий дим женеться услїд світла,
вилїзує пройдений шлях.
Скоро все зміниться,
годинник усміхнеться буденною посмішкою
навпроти відчинених дверей,
шепіт втратить свою тривогу,
розчиниться у просторі окреслене ним
інтимне таємниче коло.
Проте зараз я виразно чую,
як тремтить вісь,
як тремтить вісь,
круг якої обертається
це місто
і тиша,
нацькована на мене,
щоби вполювати.

Молода проза і подолання «страху перед селом»

Сергій Осока. Нічні купання в серпні. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016.

Анна РАТУШНА

Тема села багато кому здається чимось, назавжди залишеним на відкуп літературі якого-небудь дев'ятнадцятого століття. Хіба, мовляв, це сьогодні комусь потрібно? Книжка оповідань Сергія Осоки «Нічні купання в серпні» від «Видавництва Старого Лева» переконує: таки потрібно. А досить непоганий резонанс книжки (особливо як на прозового дебютанта – раніше в Осоки виходила друком тільки поезія) це лише підтверджує. Дуже добрий знак, який свідчить, серед іншого, про осяжну перспективу подолання різного роду комплексів у ставленні до сільської тематики, відчутних у нашої інтелігенції, часто втілюваних чи то в бездумному обоженні, чи в панічній втечі.

Отже, що знайшов такого цікавого в українському пострадянському селі Сергій Осока та де і хто скупався в серпні? Рустикальний простір у цій книжці стає місцем концентрації сентиментальних спогадів і рефлексій головного героя (він, як можна висувати з тексту, провів у селі на Полтавщині значну частину дитинства та юності), але при цьому місцем зовсім не ідилічним. Бо, з одного боку, тут є цікаві, повні магії стародавні обряди і традиції, тут можна відчутти особливе, ні з чим не зрівнянне наближення до природи, тут просто рукою можеш торкнутися найглибших архетипів. А з другого боку, скільки тупої безвиході, провінційної обмеженості, убогості, ненависті, бруду, пасивності, автоматичного життя! Мені

здається, саме цей контраст (його в принципі можна назвати й конфліктом) є основним, визначальним і наскрізним у книжці «Нічні купання в серпні».

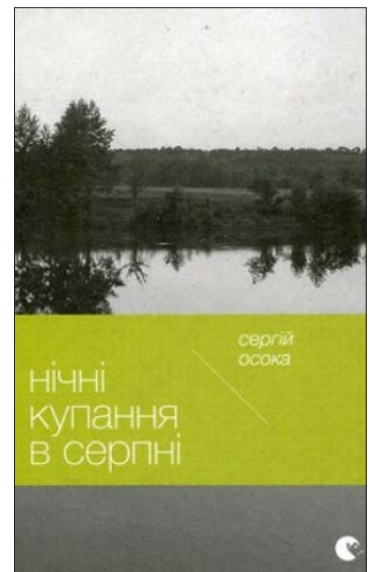
На його тлі й «течуть» сюжети окремих оповідань Сергія Осоки. Це може бути звичайнісінький сімейний мелодраматичний конфлікт. Чи історія провінційної лікарки, яка багато кого дратує «надмірною» сумлінністю, а ще їй постійно пригадують її єврейське походження (з усім безмежжям потенційних алюзій з історії світової літератури, котрі, однак, у пострадянському контексті виглядають якось непереконливо). Або змальоване у метафізичних барвах і масштабах перше кохання. Чи ранок Різдва, чи навіть просто подо-

рож до Одеси. Але завжди письменник знайде спосіб розробити цей сюжет надзвичайно емоційно і щемко. І, можливо, йому варто було б у цьому сенсі бути дещо стриманіше. В кожному разі, читачам слід готуватися до чуттєвого, іноді надміру чуттєвого, читання.

Часом Осока є таким собі самовидцем, у чомусь навіть натуралістом. І сумлінно фіксує яскраві та характерні факти, реалії описуваних ним середовищ і місць. У таких оповіданнях ми можемо познайомитися, наприклад, із цікавими формами конвергенції традиційної української агрокультури з культурою сучасною. А це тема, на-

В інших оповіданнях письменника відчувається потужний філософський настрій, символізм. Так, в одному з текстів Сергій Осока перетворює таку, здавалося б, пересічну побутову реалію, як повернення корів з випасу до села, на справжній масштабний ритуал. Цей ритуал засвідчує особливий плин часу, певність і стабільність життя, тяглість занять. Тому не дуже й дивно, що коли герой оповідання після тривалої перерви знову потрапляє до села і бачить, як у звичний час ніхто не жене нескінченних корів, бо вже фактично ніхто їх тут і не тримає, це стало невідгідним, така новина його глибоко приголомшує, стає для нього чимось, подібним до справжнього руйнування звичної картини світу. Що ж, життя людини справді сповнене таких драматичних сцен падіння чи змін того, до чого вона звикла й пристосувалась, і це, само собою, є добрим, вдячним літературним матеріалом.

Є в Осоки також оповідання химерно-мерехтливі, в яких домінує не сюжет, а мова, звук, цікавий пластично деформований образ. Тут прозаїк стає трохи музикантом і заводить свого читача до ірраціональних пластів словесності, занурює у щось більше і глибше за просто історію, дає ширший і багатоманітніший простір для трактувань,

інтерпретацій і реакцій. Саме з такою частиною книжки в мене асоціюється її назва.

Така різноманітність є, звичайно, плюсом для «Нічних купань у серпні». Книжка беззаперечно заслуговує на увагу і не заслуговує на поблажливе означення «проза поета». Сергій Осока показав себе цікавим, самодостатнім прозаїком, і навіть якщо «Купання» й не стануть фаворитами всіяких книжкових рейтингів і премій, вони все одно запам'ятаються. Адже загальні тенденції сучасної літератури (на зразок усеохопної сентиментальності) тут доволі гармонійно поєднуються з виразним авторським голосом. Та й – повторюся – комплекси, як рустикальні, так і антирустикальні, варто долати. □

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»

Електронна пошта:

knyharnia@smoloskyp.org.ua

Телефон: +38 044 425 23 93

справді, багатюща, і лише поверхневими пародіями (які в нас нині зазвичай єдині її торкаються) цього питання, м'яко кажучи, не охопиш. Те саме можна сказати й про мову – про полтавський діалект, поєднаний з місцевим сленгом і суржиковими елементами. Він прописаний у «Нічних купаннях» ретельно та з любов'ю, без надмірного і заяложеного використання в ролі гумористичного засобу.

Сергій Комберянов: особливості примусової амнезії

Комберянов Сергій. Крадії пам'яті. – К.: Смолоскип, 2016. – 216 с.

Ія KIBA

В дебютній книжці Сергій Комберянов (раніше твори автора друкувалися у часописах) пропонує читачам стати на місце людини, яку примусово позбавили пам'яті, залишивши лише тіло та мову. Принаймні так зазначено в анотації. Господи, думаєш, тільки не чергова антиутопія, котрими рясніє сучасна українська проза. І деякий час не можеш позбутися думки, що знову йдеться про якийсь глобальний експеримент над свідомістю, який, ясна річ, завершиться результатами не на користь людської природи. Але світ не такий, яким здається. Так само і повість Сергія Комберянова «Крадії пам'яті» виявляється не тим, чим може здаватися на перших сторінках.

Ф ормально твір радше можна віднести до жанру детективу. Хоча в ньому є ознаки і соціальної фантастики, і антиутопії, і пригодницького роману, і соціальної та психологічної прози. І композиційно побудований він таким чином, що у першій частині йдеться про наслідки злочину (людей примусово позбавляють пам'яті та свободи), а в другій, що є значно меншою за об'ємом, – розповідається, що ж сталося насправді. І майстерність автора полягає саме в тому, що майже до останніх сторінок постає головного злочинця – крадія пам'яті – залишається невідомою.

Тож про що книжка?

Одного дня четверо чоловіків і троє жінок прокидаються на галявині в лісі абсолютно голими. Вони нічого не пам'ятають про себе, своє життя, не знають, хто вони та звідкі. На допомогу приходять лікарі і слідчий, які нібито мають допомогти їм відновити пам'ять. Ситуація майже казкова. Безпорадні герої, добрі феї у білих халатах.

Семеро людей, що не знають навіть своїх імен, опиняються в ситуації глини, з якої можна ліпити що завгодно, що й намагається робити головний лікар психлікарні, в якій перебувають

герої. Їм пропонують пройти психологічні тести, в яких вони мають визначити вік, вроду, силу, розум. Відповідно, серед сімох обираються найрозумніші та найстаріші, найслабкіші та найвродливіші. Годі й казати, що подібні експерименти призводять не до відновлення пам'яті, а до стану фрустрації. На поверхню виходять всі стереотипи, що їх приховує людство за культурним шаром: старим бути соромно, сильніший той, в кого більші м'язи, тощо. Цікаво, що попри те, що спілкуватися одне з одним в лікарні не забороняється, ніхто, крім героя-оповідача на ім'я Іван, не обирає мову. Всі концентруються на тілі. І в цій опозиції мови та тіла, християнського та дохристиянського, культурного та тваринного гору бере тваринне. Не дивно, що герой-оповідач сприймається рештою як дивакуватий, так би мовити, не від світу цього. Він не включається в природний добір, не намагається ствердитися за рахунок решти. Закохавшись у симпатичну білявку, чоловік одразу стає на альтернативний шлях – слова та любові.

Може, експерименти лікаря психдиспансеру села Хлівська Самбірського району Львівської області тривали б і надалі, якби одного разу Іван не викрив, що їх не лікують, і не організував би втечу всіх знайдених. Якщо в лікарні герої проходили випробування авторитетом, як в експерименті Мілгрема, то в лісі, до якого втекла група позбавлених пам'яті, вони зазнали випробування свободою.

Перебуваючи в лісі, герої, за законами жанру, починають вибудовувати соціальну ієрархію. Принцип простий – хто сильніший, той і головний. І знов та сама пісня. Одна форма рабства змінюється іншою. Формат стосунків є далеким від справедливості та принизливим для більшості. І знову ж таки лише Іван не хоче коритися фізично найсильнішому. Щоправда, не з причини особливого свободолюбства, а через те, що закоханий в дівчину, яку сильніший обрав собі за самицю. Якби він був сильнішим фізично, то швидше за все теж став би лідером, який стверджує свій авторитет силою м'язів та методами досить жорсткого придушення волі інших. Коханню змушує бути людяним, йти проти новоспеченого вожака, допомагати іншим, ділитися з ними їжею тощо. Незважаючи на те, що

страх є чи не найдавнішим інструментом маніпулювання та влади, зачатки гуманізму дають свої результати – під час чергової сутички з вожаком всі, до кого Іван так чи інакше ставився по-людськи, переходять на його бік і допомагають подолати альфа-самця. Тобто слово та любов перемагають тіло та жорстокість.

Тут би і завершилася книзі хепі-ендом, але ми не у казці. В другій, викривальній, частині виявляється, що майже всі герої квесту пов'язані між собою родинними чи трудовими відносинами. Щоправда, в геті інших комбінацій. Найсильніший в реальному житті займає найнижчу сходинку соціальної драбини. Наркоман, син хатньої робітниці. А найслабкіші (найстаріший та наймолодший), напакі, – на верхній сходинці. Пам'ять повертає до не менш жорсткого та несправедливого світу, де важать хитрість, ніщість, жорстокість, соціальний статус тощо.

Але в людини завжди є вибір – людяність, свобода, любов. Вибір важкий, що передбачає біль, страждання, нерозуміння оточуючих. І якщо припустити, що хтось може викрасти в людини пам'ять, вона знов і знов відтворюватиме себе. □

Грич Ігор
Михайло Грушевський: конструктор української модерної нації

Київ: Смолоскип, 2016. – 840 с.
Ціна: 150,00 грн.

У книзі знаного грушевськознавця Ігоря Грича надруковані його найголовніші праці про життя та діяльність великого історика і громадсько-політичного діяча – Михайла Грушевського. Наголос у студіях зроблено на суспільно-політичний аспект діяльності історика, його внеску в ідеологію українського руху кінця XIX – початку XX ст. Видання призначається для науковців, студентів і всіх, хто цікавиться історією.

Станіслав Кульчицький, Лариса Якубова
Триста років самотності: український Донбас у пошуках смислів і батьківщини

Київ: Кліо, 2016. – 720 с.
Ціна: 176,00 грн.

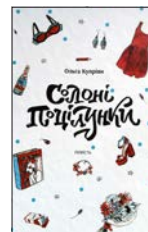
На тлі поворотних етапів політичної, соціально-економічної та етнокультурної історії нового й новітнього часу у книзі реконструйовано обставини колонізації Донеччини і Луганщини, участь окремих етнічних груп у господарському освоєнні регіону, процеси етнокультурної взаємодії та суперечності, які вони генерували. Книга розрахована на читачів, які цікавляться вітчизняною історією.

Філіп К. Дік
Чи мріють андроїди про електричних овець? / пер. з англ. Тараса Бойка

Київ: КомуБук, 2016. – 272 с.
Ціна: 112,00 грн.

Розмиваючи межі між людським та машинним, класика літературного кіберпанку, книжка культурного американського письменника Філіпа Діка (1928–1982) змушує нас по-новому поглянути на саму сутність людського буття. Цей роман є особливо актуальним сьогодні, коли симбіоз між біологічними формами та кібертехнологіями видається як ніколи реальним.

Ольга Купріян
Солоні поцілунки

Київ: ВЦ Академія, 2016. – 128 с.
Ціна: 56,00 грн.

Навіть і подумати не могла Мілка, що в день її чотирнадцятиліття вибухне стільки проблем. На межі краху опиниться все. Сім'я, в якій батьки роками не спілкуються. Чарівна зовнішність, якій бракує хіба що грудей більшого розміру. Високі оцінки, крім кількох точних предметів. Близька подруга, якої не зрозуміти. Запапаморочливі французькі поцілунки із солоним присмаком сліз...

Семюел Беккет
Уот / пер. В. Діброва

Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2016. – 296 с.
Ціна: 83,00 грн.

У цьому творі, як і в інших своїх романах та п'єсах, Беккет з допомогою філософів, загримованих під блазнів, розігрує трактат про мову, наукоцентричну європейську свідомість, про релігію, про біль і розпач людини, якій випало жити у XX столітті. «Уот» є, мабуть, найприступнішим, найдотепнішим та найабсурднішим твором великого ірландця, лауреата Нобелівської премії з літератури (1969).

Літкорт-Гаймс Джулі
Як виховати дорослого / Пер. з англійської Олени Замойської

Київ: Наш Формат, 2016. – 400 с.
Ціна: 151,00 грн.

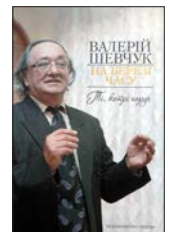
Батьківська гіперопіка, на думку Джулі Літкорт-Гаймс, уже набула масштабів катастрофи. Сучасна молодь не готова найближчим часом брати на себе відповідальність за долю країни. Ба більше, вона не готова навіть відповідати за власне життя. На прикладі власної родини авторка демонструє, як вирватися з лабетів надмірної опіки щодо власних дітей і перестати поповнювати лави «батьків-квочок».

Мірча Еліаде
Трактат з історії релігій / Пер. з фр. Олексія Панича

Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. – 520 с.
Ціна: 150,00 грн.

Один з найвідоміших творів видатного французького філософа та релігієзнавця румунського походження. На величезному фактографічному матеріалі автор вибудовує власну концепцію сакрального і профанного, пропонує класифікацію богів та інших сакральних створінь, визначає структуру і функцію міфів та символів. Українською мовою видається вперше.

Валерій Шевчук
На березі часу. Ті, котрі поруч: Спогади про сучасників

Київ: Либідь, 2016. – 576 с.
Ціна: 196,00 грн.

Письменник описує літературне середовище 1960–1980-х років, у якому йому довелося обертатися. Це житейські історії про людей, які впливали на події в країні, її долю та історію. Від Тичини та Загребельного до Тютюнника та Дрозда. Справді панорамна картина літературної доби.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді! Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Голова редколегії:
Олег Коцарев
Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
(044) 425-23-93
факс: (044) 463-78-52

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 610
Тираж 1500 прим.